

Трофаїла Н.Д., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ЗНАЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА У РОБОТІ З ДІТЬМИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ КОРЕКЦІЇ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні одним із пріоритетних напрямів політики нашої держави є впровадження інклюзивного навчання дітей дошкільного віку, які потребують певної корекції психофізичного розвитку, передбачає створення для них спеціального освітнього середовища, яке б відповідало можливостям і потребам кожної дитини та забезпечило б адекватні умови й можливості для отримання нею освіти в межах спеціальних освітніх стандартів, лікування та оздоровлення, виховання та навчання, корекції порушень психофізичного розвитку, ранньої соціалізації.

Нормативно-правовою базою забезпечення освіти дітей з особливими потребами в Україні є Конституція України, закони України «Про освіту», «Про реабілітацію інвалідів», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», Указ Президента України від 01.06.2005 р. № 900 «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов з життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями».

У зарубіжній та вітчизняній психолого-педагогічній науці існують чіткі уявлення про середовище (І. Бех, Є. Бондаревська, Дж. Гібсон, К. Князева, С. Капиця, І. Пригожин, І. Стенгерс, В. Ясвін).

У загальній педагогіці під «освітнім середовищем» розуміють систему впливів і умов формування особистості, а також можливості для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні [4, с. 17].

Перебуваючи в умовах інтернатного закладу або на вихованні у сім'ї, діти з особливими потребами ізольовані від суспільства і позбавлені можливості

вести повноцінний спосіб життя у відкритому середовищі, яке аж ніяк не відповідає їхнім особливим потребам. У дітей формується специфічне ставлення до себе та оточення, відбувається боротьба: хвороба й особистість, хвороба й інтелект, хвороба й емоції, хвороба й оточення. Нерідко виникає невротичний стан, патологічний розвиток особистості. Найчастіше постає проблема замкнутості у собі, у своєму внутрішньому світі, акцентування уваги на власних проблемах та безпорадності. Вони не отримують необхідних знань, умінь та навичок, що сприятимуть саморозвитку, самореалізації, мають низький рівень соціалізації та соціальної адаптації, не вміють спілкуватися з однолітками [3, с. 28].

З метою забезпечення цілісного входження дитини з особливими потребами в загальноосвітній простір, що відповідатиме її потребам і можливостям, в сучасному закладі дошкільної освіти передбачена така форма організації освіти, як інклюзивна. Інклюзивна освіта означає створення умов для отримання, засвоєння і використання знань, умінь і навичок дітьми з особливими освітніми потребами в різних видах діяльності разом з усіма однолітками групи. Тому загальною метою закладу дошкільної освіти з інклюзивною освітою є забезпечення умов для спільного виховання і навчання дітей з різними психофізичними особливостями розвитку.

До основних завдань такого закладу відносять: створення комфортного та розвивального середовища, яке сприяє гармонійному розвитку особливої дитини; формування толерантного ставлення дітей, батьків, персоналу закладу дошкільної освіти; створення у навчальному закладі педагогічної системи, зосередженої на потребах дитини та сім'ї [2].

Діти з особливостями психофізичного розвитку потребують особливої уваги від батьків і щоденних спільних занять у родинному колі. Постійно потрібно використовувати позитивні підкріплення (усмішку, кивок головою) будь-яких, навіть незначних досягнень дитини. Проводити вправи на розвиток дрібної моторики, оскільки вони сприяють розвиткові уваги і моторної пам'яті дитини. Заохочувати дитину до малювання, ігор з природними матеріалами

(глина, пісок, вода), що позитивно впливає на розвиток уваги просторових уявлень, мислення, моторики.

Інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітнє середовище потребує зміни поглядів дітей вікової норми на особливих дітей та їхні потреби. Толерантне ставлення до них породжує в колективі дружні, довірливі стосунки. Діти, на відміну від їхніх батьків, демонструють нижчий рівень агресивності та більш високий рівень позитивного сприймання дітей з особливими потребами, ще не мають схильності до вилучення їх з кола свого спілкування.

➤ Завдання вихователів підготувати батьківський колектив до прийняття дитини з особливими освітніми потребами, запланувати заходи, які допомогли б батькам познайомитися одне з одним, з дітьми, спонукати до розуміння того, що наявність у групі загального розвитку дітей із особливими потребами виховує в інших дітей позитивні якості: і людяність, співчуття, співпереживання [1].

До основних етапів співпраці між вихователями ЗДО і батьками відносять:

➤ Підготовчий. Перед вступом дитини з особливими потребами в групу загального розвитку необхідно провести просвітницьку роботу серед педагогів і батьків, що дасть можливість уникнути конфліктних ситуацій. Форми співпраці: анкетування, опитування, бесіда, батьківські збори, обговорення літератури з даного питання, круглий стіл, показ фільмів із життя дітей з особливими потребами, семінари тощо;

➤ Основний. Цей етап передбачає діагностику рівня сформованості ставлення батьків до дітей з особливими потребами в групі загального розвитку; надання консультативної допомоги батькам (особам, які їх замінюють), залучення батьків дітей з особливими потребами до участі у заходах, які проводяться в групі і в ЗДО; створення оптимальних умов для взаємодії між батьками групи; проведення роботи щодо згуртування батьківського колективу. Форми співпраці: консультації, участь всіх батьків у

розвагах, святах, тренінгові вправи із залученням спеціалістів, ділові ігри, семінари-практикуми тощо;

➤ Творчої активності батьків. На цьому етапі передбачається взаємодія між дітьми, батьками, вихователями, яка проявляється у моральній підтримці батьків дітей з особливими потребами, у позитивному налаштуванні до дітей, у розумінні необхідності перебування дітей з особливими потребами в групах загального розвитку, у бажанні сприяти створенню позитивного мікроклімату в групі, у поширенні досвіду інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір серед інших батьків. Форми співпраці: виставки дитячих робіт, круглий стіл, листування через електронну пошту, скриньок побажань, рекламні буклети, тощо [1].

Таким чином, створення інклюзивного середовища являє собою гнучку, індивідуалізовану систему, що передбачає не лише пристосування фізичного середовища, але й підготовку педагогів, зміну системи надання вихованцям можливості навчатись за індивідуальним навчальним планом, забезпечення медико-соціального, психолого-педагогічного та наукового супроводу, створення навчальних програм, навчально-методичного забезпечення тощо.

Література:

1. Богдан Г. М. Працюємо із дітьми з особливими потребами.
URL : <http://halynabohdan.blogspot.com>.
2. Діти з особливими освітніми потребами в ЗДО.
URL : <https://gorobinka9vozn.nethouse.ua>.
3. Інвалідність та суспільство : навч. посіб. / Л. Байда, О. Красюкова-Енс, В. Азін та ін. ; за заг. ред. Л. Байди, О. Красюкової-Енс. К. : Київський університет, 2011. 188 с.
4. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию [Текст] / В. А. Ясвин. М. : Смысл, 2001. 365 с.